

ศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย
The Comparison in Students' Satisfaction toward Law Teaching Between
Regular Lecturers and Special Lecturers in Law Program of
Nakhon Pathom Rajabhat University

ธีรศักดิ์ ลีละพัฒนา

โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
note_161@windowslive.com

บทคัดย่อ

การดำเนินการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย ซึ่งการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาภาคปกติ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ที่เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 40 คน เพื่อทำแบบสอบถาม และตัวแทนนักศึกษาที่ให้การสัมภาษณ์อีกชั้นปีละ 1 คน รวม 4 คน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่ออาจารย์พิเศษในด้านการส่งเสริมทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับปานกลาง และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมายในแต่ละด้าน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหา ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($sig > 0.05$)

คำสำคัญ: นักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์, อาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำ

Abstract

The purpose of this research was to study the comparison of students' satisfaction towards law teaching between regular lecturers and special lecturers in Law Program of Nakhon Pathom Rajabhat University. The research sample was 40 law students studying in year 1 - 4. Who attend regularly Who enroll in Semester 2 2555. They were asked to fill out the questionnaire. Moreover, student representatives from each year of study, 4 in total, were interviewed.

The results showed that most of students were satisfied with regular lecturers and special lecturers in teaching law in the aspects of content, lecturers, teaching activities and learning evaluation at a high level. However, the students were satisfied with special lecturers teachers in the aspect of teamwork promoting at a moderate level. Additionally, the students' satisfaction towards special lecturers and regular lecturers was compared. It was found no significant difference at the .05 level in the aspect of content, lecturers, teaching activities and learning evaluation.

Keywords: law students, regular lecturers and special lecturers

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีความประสงค์ที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาวิชากฎหมายให้กับชุมชนท้องถิ่น จึงได้จัดตั้งโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน ให้มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ในการศึกษาวิชากฎหมายโดยทั่วไปแล้วนักศึกษาจะต้องฟังการบรรยายเป็นหลัก ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนวิชาสาขาอื่น ๆ เช่น นักศึกษาคณะพยาบาล จะต้องมีการศึกษาจากอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ก็ต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการทดลอง ฯลฯ นอกจากจะมีอาจารย์ผู้สอนแล้ว วัสดุ อุปกรณ์เหล่านี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญของการศึกษา แต่ในการเรียนวิชากฎหมาย วัสดุ หรือ อุปกรณ์ อาจมีความสำคัญน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับตัวผู้สอนหรือผู้บรรยาย ซึ่งการเรียนกฎหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและเข้าใจอย่างเป็นขั้นตอนกระบวนการนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาจากผู้ที่อยู่จริง เชี่ยวชาญ หรือเป็นผู้ปฏิบัติหรือเคยปฏิบัติงานมาก่อน จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงที่มาและสาเหตุของปัญหาทุกอย่างได้ง่ายขึ้น หากศึกษาหาความรู้เพียงแต่ในตำรา ตัวบทกฎหมายหรือจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอให้นักศึกษาเกิดภาพตามลำดับความคิดอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอนในการศึกษา จึงต้องมีการศึกษาจากสถานที่จริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ และสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเรียนกฎหมาย คือความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้ที่จะทำการสอนให้กับนักศึกษา

เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้มีการจัดตั้งโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ภายใต้การกำกับดูแลของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยปัจจุบันมีคณาจารย์ประจำโปรแกรมวิชานิติศาสตร์เพียง 9 คน จึงไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ทางโปรแกรมวิชานิติศาสตร์มีความจำเป็นต้องเชิญอาจารย์พิเศษจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านกฎหมาย อาทิ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานตำรวจ นิติกร หรือผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มาเป็นผู้บรรยายให้นักศึกษา อย่างไรก็ตามอาจารย์พิเศษส่วนมากจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งอาจมีภารกิจประจำ หรือติดราชการด่วนไม่อาจมาสอนได้อย่างสม่ำเสมอ หรือมาสอนล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนดตามระเบียบแบบแผนของทางมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักศึกษาได้ โดยผู้ทำวิจัยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาได้ร่วมพูดคุยกับนักศึกษาในห้องเรียนของตนเกี่ยวกับอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในปัญหาดังกล่าวพบว่า อาจารย์บางท่านมาสอนช้ากว่าเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ทำให้เวลาที่เหลืออยู่ไม่เพียงพอกับเนื้อหาที่เรียน และเป็นผลให้นักศึกษาที่ต้องเรียนในห้องถัดไปกับอาจารย์ผู้นั้น เรียนด้วยระยะเวลาอันน้อยลงหรือจำกัด ซึ่งก็เป็นผลที่ให้นักศึกษาเรียนไม่ทันตามเนื้อหาที่กำหนดในแนวการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักศึกษาเรียนไม่ทันและอาจารย์ผู้สอนก็สอนไม่ทัน จึงสอนเฉพาะบางเนื้อหาที่คิดว่าสำคัญและสอนแบบรวดเร็ว ทำให้นักศึกษาเรียนตามไม่ทัน เมื่อถึงเวลาสอบปลายภาคก็ไม่สามารถทำข้อสอบได้เพราะไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน ประกอบกับหากผู้สอนเป็นอาจารย์พิเศษก็ไม่สามารถพบผู้สอนได้หากเกิดข้อสงสัยในเนื้อหาที่เรียน

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเห็นสมควรมีการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย เพื่อเป็นการพัฒนาทั้งตัวของนักศึกษาเองและองค์กรให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจ (อ้างถึงใน เขาวงกต มากสกุล, 2544, หน้า 31) ของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย

3. วิธีดำเนินการ

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ตัวบุคคล ซึ่งเป็นนักศึกษาภาคปกติชั้นปีที่ 1 - 4 ที่ศึกษาวิชากฎหมายในโปรแกรมวิชานิติศาสตร์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาภาคปกติ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ที่มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งลงทะเบียนเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ชั้นปีที่ 1 - 4 เพื่อทำแบบสอบถาม และให้การสัมภาษณ์

2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามกับนักศึกษาภาคปกติ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ที่มาเรียนอย่างสม่ำเสมอชั้นปีที่ 1 - 4 ชั้นปีละ 10 คน รวม 40 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์นักศึกษภาคปกติ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ที่มาเรียนอย่างสม่ำเสมอชั้นปีที่ 1 - 4 ชั้นปีละ 1 คน รวม 4 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำ ซึ่งสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยการตอบแบบสอบถามมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ระดับความต้องการ ค่าระดับคะแนน มีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด 2541 : หน้า 161)

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ตัวบุคคลแบบ face to face กับผู้ให้ข้อมูล

3.4 วิธีการดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม 2556 เป็นเวลา 1 เดือน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล แล้วนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mix method) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาโดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรม SPSS

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พึงใจ” หมายถึง พอใจหรือชอบใจ คำว่า “พอใจ” หมายถึง สมใจ ชอบใจ หรือเหมาะ และคำว่า “พึงพอใจ” หมายถึง รักหรือชอบใจ

Oliver (อ้างถึงใน เซวภัทร มากสกุล, 2544, หน้า 31) คำว่าความพึงพอใจ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Satisfaction มาจากภาษาละติน 2 คำ คือ Satis มีความหมายว่า เพียงพอ และ Facere มีความหมายว่า ทำความพอใจในสินค้า หรือบริการของบุคคล เป็น การสรรหาสิ่งที่ต้องการให้มากพอ จนถึงจุดที่เรียกว่าเพียงพอต่อความต้องการ Satisfaction เกิดจาก

การรวมคำ Satis และ Facere รวมกัน หมายถึง ความพึงพอใจอันเกิด จากความต้องการ และเป็นความพึงพอใจที่มีมากเกินความจำเป็น

ไพรซ์ และมุลเลอร์ (Price and Muller, 1986. P. 215) ให้ทัศนะว่าความพึงพอใจ ในงานคือระดับของความรู้สึกในทางบวกหรือในทางที่ดีของพนักงานหรือลูกจ้างทำงาน

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516. หน้า 146-147 อ้างอิงมาจาก นริษา นราศรี 2544. หน้า 28) ได้กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความต้องการทางร่างกาย มีความรุนแรงในตัวบุคคล ในการร่วมกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายเป็นผลทำให้เกิดความพึงพอใจแล้วจะรู้สึกต้องการความมั่นคง ปลอดภัยเมื่อบุคคลได้รับการตอบสนอง ความต้องการทางร่างกายและความต้องการความมั่นคง แล้วบุคคลจะเกิดความผูกพันมากขึ้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

พินท ทองพูน (2529) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกชอบหรือยินดีเต็มใจ หรือมีเจตคติที่ดีของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางวัตถุ และด้านจิตใจ

หลุย จำปาเทศ (2533) ความพึงพอใจ หมายถึงความต้องการได้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมที่แสดงออก

กุลฐนัญญ์ ตีเอื้อ (2542, หน้า 27) สรุปว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลซึ่งมักจะเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนเองต้องการ

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่ดีมีความชอบ พอใจ มีความเต็มใจ มีความสบายใจ ได้รับการยกย่อง ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความพอใจ ในการเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความพึงพอใจและ มีความสนใจและรู้สึกรักที่จะเรียน

4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีความต้องการของ Maslow เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มีการกล่าวขวัญกันอย่าง แพร่หลาย คือ ทฤษฎีการจูงใจ นักจิตวิทยาชื่อ Abraham Maslow (อ้างถึงใน บุณเณศร์ อื้อโรจน์, 2547) โดยมองความต้องการของมนุษย์เป็นลักษณะลำดับขั้น จากระดับต่ำสุดไป ยังระดับสูงสุด โดยกรอบความคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้มี 3 ประการ คือ

1. บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจต่อพฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับสนองตอบเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจต่อไป

2. ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการพื้นฐาน ไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน

3. เมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการสนองตอบอย่างดีแล้ว บุคคลจะก้าวไปสู่ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป

มาสโลว์แบ่งออกได้ 5 ลำดับขั้น คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย หากพนักงานมีรายได้จากการปฏิบัติงานเพียงพอ ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมีอาหารและที่พักอาศัย เขาก็จะมีกำลังที่จะทำงานต่อไป และการมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม เช่น ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศที่ดี การบริการสุขภาพ เป็นการสนองความต้องการในลำดับขั้นนี้ได้

2. ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety needs or Security needs) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลักจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการสนองตอบอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิตและสุขภาพ

3. ความต้องการทางสังคม (Social needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

4. ความต้องการการยกย่องหรือ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem needs) เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการสนองตอบแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสภาพของตัวสูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างการนับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตัวเองและเกียรติยศ ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ยกย่อง ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง งานที่ท้าทาย ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ เป็นต้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิตหรือ ความต้องการเติมเต็มความสมบูรณ์ให้ชีวิต (Need for self-actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุด คือต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตนเอง

ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการงาน เป็นต้น

มาสโลว์ แบ่งความต้องการเหล่านี้ออกเป็นสองกลุ่ม คือ ความต้องการที่เกิดจากความขาดแคลน (deficiency needs) เป็นความต้องการระดับต่ำ ได้แก่ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย อีกกลุ่มหนึ่งเป็นความต้องการก้าวหน้าและพัฒนาตนเอง (growth needs) ได้แก่ความต้องการทางสังคม เกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต จัดเป็นความต้องการระดับสูง และอธิบายว่า ความต้องการระดับต่ำจะได้รับการสนองตอบจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ส่วนความต้องการระดับสูงจะได้รับการสนองตอบจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเอง ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ความต้องการที่รับการตอบสนองอย่างดีแล้วจะไม่สามารถเป็นเงื่อนไขจูงใจบุคคลได้อีกต่อไป แม้ผลวิจัยในเวลาต่อมา ไม่สนับสนุนแนวคิดทั้งหมดของมาสโลว์ แต่ทฤษฎีลำดับความต้องการของเขา ก็เป็นทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการอธิบายองค์ประกอบของแรงจูงใจ ซึ่งมีการพัฒนาในระยะหลัง ๆ

ทฤษฎีความต้องการของ Alderfer ซึ่งได้คิดทฤษฎีนี้ขึ้นในปี ค.ศ. 1972 (Alderfer อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544, หน้า 117) คือทฤษฎีความต้องการของแอล เดอร์เฟอร์ (Alderfer's Modified Need Hierarchy Theory) หรือที่เรียกว่า ทฤษฎีอีอาร์จี (E R G : Existence-Relatedness-Growth Theory) สืบเนื่องมาจากได้มีการวิจัยเพื่อ ทดสอบทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ พบว่าไม่ตรงกับทฤษฎี กล่าวคือ การตอบสนองความต้องการไม่เป็นไปตามลำดับขั้นของมาสโลว์ แอลเดอร์เฟอร์จึงได้ เสนอทฤษฎีความต้องการอีอาร์จีขึ้น โดยแบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็น 3 ประการคือ

1. ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการที่จะตอบสนอง เพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย
2. ความต้องการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย
3. ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุด รวมถึง ความต้องการได้รับการยกย่องและความสำเร็จในชีวิต

ทฤษฎีความต้องการของ Murray (Murray's Manifest Needs) จะมีลักษณะที่ไม่ได้เรียงลำดับขั้นความต้องการเหมือนมาสโลว์ กล่าวคือทฤษฎีของเมอร์เรย์ สามารถอธิบายได้ว่าในเวลาเดียวกัน บุคคลอาจมีความต้องการด้านใดด้านหนึ่ง หรือ หลายด้านสูงและความต้องการด้านอื่นต่ำก็ได้ ส่วนทฤษฎีของมาสโลว์ ไม่สามารถ อธิบายได้ ความต้องการที่จำเป็นและสำคัญเกี่ยวกับการทำงานของคนมีอยู่ 4 ประการคือ (Murray อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544, หน้า 117)

1. ความต้องการความสำเร็จ (Needs for Achievement) หมายถึง ความต้องการที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี
2. ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) ความต้องการมีความ สัมพันธ์อันดีกับคนอื่น คำนึงถึงการยอมรับของเพื่อนร่วมงาน
3. ความต้องการอิสระ (Needs for Autonomy) ต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง
4. ความต้องการมีอำนาจ (Needs for Power) ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือ ผู้อื่น และต้องการที่จะควบคุมคนอื่นให้อยู่ในอำนาจของตน

สรุปจากทฤษฎีความต้องการของ Maslow ทฤษฎีการจูงใจของ McGregor และ ทฤษฎีการจูงใจของ Herzberg แสดงให้เห็นถึงความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำและการดำเนินชีวิตเมื่อบุคคลได้กระทำสิ่งที่ตอบสนองความต้องการแล้วจะเกิดความพึงพอใจ

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

การจูงใจเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ บางครั้งเราอาจถามตัวเองอยู่บ่อย ๆ ว่า ทำไมเราจึงต้องทำอย่างนั้น รวมไปถึงการกระทำของคนอื่นด้วย พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนเราดูเหมือนว่าจะมีอะไรสักอย่างหนึ่ง คอยกระตุ้นหรือผลักดันอยู่ ไม่ว่าจะพฤติกรรมนั้นจะปรกติหรือผิดปกติก็ตาม เด็กนักเรียนออกจากบ้านไปโรงเรียนแต่เช้า นักศึกษาแพทย์กำลังเล่าเรียนเพื่อที่จะเป็นแพทย์ นักการเมืองกำลังหาเสียงในการเลือกตั้ง ชายหนุ่มชวนหญิงสาวไปเที่ยว คนกำลังขับรถ ขโมยวางแผนปล้นธนาคาร ผู้ป่วยโรคจิตอาละวาดและทุบตีคนอื่น

การกระทำเหล่านี้ทั้งหมดและอื่น ๆ อีกไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตามเกิดจากการจูงใจ (motivation) ทั้งสิ้น เราอาจรู้ว่าอะไรเป็นแรงจูงใจ (motives) ที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น แต่บางครั้งเราก็ไม่รู้ว่าการกระทำที่กำลังแสดงออกมานั้นเกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์ (goal) อะไร บ่อยครั้งแรงจูงใจที่คอยผลักดันพฤติกรรมของคนเรากลับซ่อนเร้นอยู่ภายใน สิ่งที่เราสามารถทำได้ที่ดีที่สุด คือการเดาหรือการคาดคะเนว่าอะไรเป็นแรงจูงใจที่แฝงอยู่เบื้องหลัง

การจูงใจ หมายถึงสภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นหรือผลักดันโดยแรงจูงใจ ให้แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่หวังไว้ มีคำหลายคำซึ่งเกี่ยวข้องกับการจูงใจอย่างใกล้ชิด เช่น ความต้องการ (need) ความพยายาม (striving) ความปรารถนา (desire) แรงขับ (drive) ความทะเยอทะยาน (ambition) เป็นต้น แต่ละคำมีความหมายทั้งเหมือนกัน และแตกต่างกันไม่มากนัก การจูงใจมีลักษณะที่เด่นชัดสามอย่างคือ

1. สภาวะบางอย่างที่กำลังจูงใจอยู่ในคน ๆ นั้น ได้ผลักดันให้เขาไปสู่เป้าประสงค์
2. พฤติกรรมที่แสดงออกมามีความพยายามเพื่อบรรลุเป้าประสงค์นั้น และ
3. การบรรลุผลสำเร็จของเป้าประสงค์ ดังกล่าว

ทฤษฎีการจูงใจของ McGregor (Theory X and Theory Y) Douglas McGregor ได้ศึกษาพฤติกรรมของบุคคลแสดงในข้อสมมติฐาน 2 ประการ ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อของ ทฤษฎี X และทฤษฎี Y โดยสามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน ไว้ดังนี้

ทฤษฎี X โดยรวมจะมองมนุษย์เป็นด้านลบ คือ

1. มนุษย์ส่วนใหญ่มีนิสัยไม่ชอบทำงานและจะพยายามหลีกเลี่ยงงานเมื่อโอกาสอำนวย
2. เนื่องจากมนุษย์ไม่ชอบทำงาน ฝ่ายบริหารจึงต้องใช้วิธีบังคับ ควบคุมสั่งการ และข่มขู่ว่าจะลงโทษเพื่อให้คนงาน

พยายามปฏิบัติงานจนบรรลุจุดประสงค์ขององค์กร

3. มนุษย์โดยทั่วไปชอบทำงานตามคำสั่ง ชอบหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ไม่มักใหญ่ใฝ่สูง แต่ต้องการความมั่นคง

ทฤษฎี Y เป็นการมองมนุษย์ในด้านตรงข้ามกับทฤษฎี X โดยยึดผลของการวิจัย ทางจิตวิทยาและทางสังคมเป็นหลัก

ดังนี้

1. การใช้กำลังกายและสมองในการทำงานเป็นเรื่องธรรมดาเช่นเดียวกับการเล่น หรือพักผ่อน
2. เมื่อคนงานได้รับมอบหมายให้ทำงานตามเป้าหมายหนึ่ง เขาจะใช้ดุลยพินิจ และควบคุมตนเองในการปฏิบัติงาน
3. ควรให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ขององค์กร
4. ในภาวะการณ์อันเหมาะสมคนงานจะเรียนรู้งานและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของ งานนั้น ๆ
5. คนงานโดยทั่วไปแล้วย่อมมีความคิดสร้างสรรค์ เฉลียวฉลาดและสามารถ แก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรได้
6. ในภาวะการณ์อุตสาหกรรมสมัยใหม่เป็นเหตุให้มีการใช้ทรัพยากรมนุษย์เพียง บางส่วนเท่านั้น คือไม่ได้ใช้

ความสามารถของมนุษย์อย่างเต็มที่

ทฤษฎีการจูงใจของ Herzberg Frederick W. Herzberg ได้สร้างทฤษฎีการจูงใจในการทำงาน เรียกว่า ทฤษฎี 2 ปัจจัย (Two – Factor Theory of Motivation – Hygiene Theory) ซึ่งได้เสนอว่าปัจจัยในการทำงานเกี่ยวข้องกับพึงพอใจในการทำงาน และไม่พึงพอใจในการทำงาน โดยค้นพบว่าปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อการทำงานแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ปัจจัยอนามัย (Hygiene factor) คือปัจจัยที่ต้องทะนุบำรุงหรือปัจจัยที่อาจทำให้เกิดความไม่พอใจ ได้แก่ นโยบายขององค์กร การบังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยสี่ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมในการทำงาน ฝ่ายบริหารจึงจำเป็นต้องบำรุงรักษาไว้ให้ดี หากเกิดความไม่พอใจในเรื่องเหล่านี้ ก็ควรรีบดำเนินการ แก้ไขเพื่อให้ความไม่พอใจไป

2. ปัจจัยจูงใจ (Motivation factor) คือเป็นปัจจัยที่จูงใจให้เกิดความพึงพอใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับ และการยกย่อง เป็นต้น ดังนั้นฝ่ายบริหารควรส่งเสริมให้ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้น คนงานให้เกิดความพอใจ

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเครียดความเครียด

ในการดำรงชีวิตประจำวันนั้น ย่อมมีปัญหาไม่สบายกาย ไม่สบายใจเกิดขึ้นได้เสมอ เมื่อเกิดความไม่สบายใจและไม่สามารถกำจัดไปได้โดยไม่ทราบสาเหตุ ก็ก่อให้เกิดความเครียดขึ้น ความเครียดเป็นความไม่สบายทางอารมณ์และจิตใจ เป็นอาการป่วยทางจิตในระยะเริ่มแรก

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความเครียด

กรมสุขภาพจิต (2541:9) ความเครียดภาวะของอารมณ์ หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้รู้สึกไม่สบายใจ คับข้องใจ หรือถูกบีบคั้น กดดันจนทำให้เกิดความรู้สึกทุกขใจ สับสน โกรธหรือเสียใจ

เซลย์ (Selye :1976) อ้างถึงใน อรรถพรณ ลือบุญธวัชชัย (2545:252) กล่าวว่า ความเครียดเป็นกลุ่มอาการที่ร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคามบุคคล โดยสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์และมีต้นเหตุมาจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม และสังคมที่บุคคลประเมินแล้วว่าเป็นอันตรายต่อตนเอง

อรรถพรณ ลือบุญธวัชชัย (2545: 253) กล่าวว่า ความเครียดคือสภาวะกดดันในบุคคลที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาคุกคาม ก่อให้เกิดความไม่สมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณของบุคคล รวมถึงพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของบุคคลด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าสภาวะเครียดเป็นกลไกการป้องกันตัวที่เกิดขึ้นเมื่อมีภัยอันตรายจากภายนอกมารบกวน

สุมาลี ทองแก้ว (2543: 71) กล่าวว่า ความเครียดเป็นเรื่องของร่างกายและจิตใจที่เกิดการตื่นตัวเพื่อพร้อมรับกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งเราไม่ชอบหรือไม่อยากจะทำ เป็นเรื่องหนักหนาสาหัส เกินกำลังทรัพยากรที่เรามีอยู่หรือเกินความสามารถของเราที่จะแก้ไขได้ จึงทำให้รู้สึกหนักใจ เป็นทุกข์ และทำให้เกิดอาการผิดปกติทางร่างกายและพฤติกรรมตามไปด้วย

ไพรัตน์ พงษ์ชาติคุณากร (2542: 39) กล่าวว่า ความเครียด เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นภายในตัวเรา เมื่อเกิดความเป็นห่วง วิตกกังวล โกรธ ละอาย หรือเศร้าโศก โดยอาจจะมีสาเหตุจากงานที่ทำอยู่ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เต็มไปด้วยพิษภัย จากปัญหาความสัมพันธ์กับคนอื่นหรือจากความรู้นึกคิดของเราเองก็ได้

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2542: 123) กล่าวว่า ความเครียดก็คือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายในสิ่งแวดล้อมของบุคคล แล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาวะสมดุลในบุคคลนั้น ๆ ปรับตัวปรับใจกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ซึ่งถ้าบุคคลนั้นปรับตัวปรับใจกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ไม่ได้ก็จะเกิดผลเป็นความเจ็บป่วย หรือสิ้นหวัง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2541: 3) กล่าวว่า ความเครียด หมายถึง ปฏิกิริยาของร่างกายที่ตอบโต้ต่อสภาพแวดล้อม ความเครียดเป็นประสบการณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลในสภาวะการณ์อย่างเดียวกันร่างกายจะแสดงออกเวลาที่มีความเครียดโดยมีความดันโลหิตสูงขึ้นกว่าปกติ ซิพจรเต้นเร็วขึ้น หายใจถี่ขึ้น หัวใจจะทำงานมากขึ้น และกล้ามเนื้อจะเกร็ง ปฏิกิริยาเหล่านี้เรียกโดยรวมว่าเป็นปฏิกิริยาของ “การสู้หรือจะถอยหนี”

สามารถสรุปได้ว่า ความเครียด หมายถึง การที่สภาวะที่ร่างกายและจิตใจตอบสนองต่อความกดดัน การคุกคามหรือบีบคั้นทางด้านจิตใจ และร่างกาย จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่เหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน จนถึงเหตุการณ์สำคัญหรือร้ายแรงที่เกิดขึ้น เพื่อปรับสมดุลร่างกายและจิตใจให้อยู่ในภาวะปกติ

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พ่องใส ถาวรจักร์ และคณะ (2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ต่ออาจารย์ผู้สอนของวิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีการศึกษา 2550 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ในคณะ/สาขามีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับพอใจมาก และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจสาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนในด้านการใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอนและด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด รวมทั้งนักศึกษาคณะนิติศาสตร์มีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนในด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด แต่สำหรับนักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนในด้านการสอนอยู่ในระดับพอใจปานกลาง

วนิดา อธิกิจไพบูลย์ (2552) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการสอนของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ท พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียน นักศึกษาต่อคุณภาพการสอนของครู วิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ทโดยรวมและรายด้านในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านการวัด - ประเมินผล ด้านความรู้ความสามารถในการสอน ด้านสื่อ-อุปกรณ์การสอนและด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหา โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการสอนของครูทุกแผนกวิชาโดยรวม และรายด้านในระดับมาก

ประยูร จรรยา (2554) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนักศึกษาสาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่อครูผู้สอน ประจำปีการศึกษา 2553 พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนักศึกษาสาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีต่อครูผู้สอน ได้ผลการประเมินระดับมาก โดยรายการประเมิน 4 ด้าน พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผลสูงสุด โดยมีผลการประเมินระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการในวิชาที่สอน ผลการประเมิน

ระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิคการสอน มีผลการประเมินระดับมาก และผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านการใช้สื่อการสอนต่ำสุด

รัตนา พรหมภาพ (2551) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2550 พบว่า ความพึงพอใจของนิสิต ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2550 ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านรายวิชาในหลักสูตร 3) ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน และ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

5. ผลการวิจัย และอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย โดยผู้วิจัยจะแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาของอาจารย์ประจำอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่เรียนมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชามีความสำคัญและน่าสนใจ และเนื้อหาวิชานำไปประยุกต์ใช้ได้ มีความทันสมัยและทันเหตุการณ์ ไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น ๆ โดยเนื้อหาที่สอนมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้

1.2 ด้านผู้สอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการสอนซึ่งเป็นอาจารย์ประจำ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าผู้สอนมีความตรงต่อเวลาในการเรียนการสอน มีความรู้ที่ทันสมัย เอาใจใส่จริงจังต่อการเรียนการสอน ซึ่งมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และการวางตนที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ทั้งเมื่อมีการสอนยังมีการวางแผนและเตรียมการสอนมาอย่างดีและมีความมั่นคงทางอารมณ์ สุขุมรอบคอบ ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาเมื่อมีปัญหาทั้งในและนอกชั้นเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และกระตุ้นให้กำลังใจนักศึกษาในการถามและแสดงความคิดเห็น และผู้สอนสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาให้รู้สึกอยากเรียน แต่ผู้สอนจะคอยเน้นย้ำในเรื่องกิริยา มารยาท การแต่งกายของนักศึกษา

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ประจำ โดยเห็นว่ามีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและการชี้แจงบอกจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนอย่างชัดเจน และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย และส่งเสริมทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันในอนาคต โดยภาพรวมแล้วการสอนวิชากฎหมายไม่มีการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเก็บคะแนน กลุ่มตัวอย่างจึงให้ความพึงพอใจด้านนี้ค่อนข้างน้อย

1.4 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์ประจำ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าข้อสอบเน้นเนื้อหาที่สำคัญ มีความทันสมัยและข้อสอบมีประสิทธิภาพ โดยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่มีความยุติธรรม มีการแจ้งหลักเกณฑ์ในการประเมินผลให้ผู้เรียนทราบก่อนเรียน และข้อสอบยังมีความสมดุลระหว่างจำนวนข้อสอบกับเวลาที่ใช้สอบ เกณฑ์ในการประเมินผลที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ โดยในเรื่องการแจ้งผลการสอบมีความรวดเร็ว ถูกต้องนั้น นักศึกษามีความพึงพอใจค่อนข้างน้อย เพราะผลการสอบออกช้า

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษในการเรียนวิชากฎหมาย

2.1 ด้านเนื้อหา

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่เรียนมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยนักศึกษาได้รับความรู้ใหม่จากเนื้อหาวิชา ที่มีความสำคัญและน่าสนใจและเนื้อหาวิชาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาอื่นเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน โดยความพึงพอใจต่อเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนโดยภาพรวมทันสมัยและทันเหตุการณ์ ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ของนักศึกษาได้

2.2 ด้านผู้สอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านผู้สอนของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนโดยภาพรวม การวางตนที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและเอาใจใส่จริงจังต่อการเรียนการสอน มีความมั่นคงทางอารมณ์ สุขุม และมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน โดยผู้สอนบางครั้งอาจไม่ตรงต่อเวลาในการเรียนการสอนเพราะมีงานประจำซึ่งตนต้องรับผิดชอบ แต่ผู้สอนก็มีความรู้ที่ทันสมัยและกระตุ้นให้กำลังใจนักศึกษาในการถามและแสดงความคิดเห็น สามารถถ่ายทอดความรู้ ได้ และมีการวางแผนและเตรียมการสอนมาอย่างดีและใช้คำถามที่ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน และให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาเมื่อมีปัญหาทั้งในและนอกชั้นเรียนนั้น นักศึกษามีความพึงพอใจเป็นลำดับน้อยที่สุด เพราะอาจารย์พิเศษมีงานประจำที่ตนต้องรับผิดชอบ จึงไม่มีเวลาให้แก่ศึกษาดังเช่นอาจารย์ประจำ

2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมากถึงปานกลาง โดยเห็นว่าการศึกษาที่เน้นกิจกรรมของวิชาที่สอนมีความชัดเจน โดยนักศึกษามีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวม ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหา และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย และกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และที่นักศึกษามีความพึงพอใจน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือการส่งเสริมทำงานเป็นทีม เนื่องจากการเรียนการสอนวิชากฎหมายใช้วิธีการสอบแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่มีการเก็บคะแนน จึงไม่มีการทำงานเป็นกลุ่ม

2.4 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมาก คือข้อสอบมีความทันสมัยและประสิทธิภาพเน้นเนื้อหาที่สำคัญและการตรวจให้คะแนนมีความยุติธรรม และข้อสอบมีความสมดุลระหว่างจำนวนข้อสอบกับเวลาที่ใช้สอบ มีความชัดเจนของเกณฑ์ในการประเมินผล และแจ้งหลักเกณฑ์ในการประเมินผลให้ผู้เรียนทราบก่อนเรียนและสามารถตรวจสอบการประเมินผลได้ โดยความพึงพอใจของนักศึกษาในเรื่องการแจ้งผลการสอบมีความรวดเร็ว ถูกต้องอยู่ในระดับที่น้อย เนื่องจากผลการสอบของนักศึกษาออกช้า

3. เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย

เมื่อทำการวิจัยแล้ว พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมในภาพรวม ที่มีต่ออาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ในการเรียนวิชากฎหมาย ในแต่ละด้านนั้น นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหา ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ นักศึกษาพอใจในตัวผู้สอนทั้งที่เป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษไม่แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล ดังนี้

1. ความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา

เห็นว่านักศึกษาให้ความสนใจในด้านเนื้อหาของอาจารย์ประจำในระดับมาก คือด้านเนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ เพราะนักศึกษาเห็นความสำคัญของเนื้อหาประกอบกับอาจารย์ประจำ มีความพร้อมและเตรียมตัวเป็นอย่างดีในการสอนทุก ๆ ครั้ง และอาจารย์ประจำยังได้ปลูกฝังอาชีพของการเป็นนักกฎหมายที่ดีให้แก่นักศึกษา

1.2 ด้านผู้สอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านผู้สอนอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าผู้สอนมีความตรงต่อเวลาในการเรียนการสอน เนื่องมาจากการสอนเป็นหน้าที่ประจำของอาจารย์ และอาจารย์มิได้ประกอบอาชีพเสริมอย่างอื่น จึงมีเวลาเพียงพอในการเข้าสอนนักศึกษาอย่างเต็มที่ หากอาจารย์เข้าสอนช้าก็จะทำให้เนื้อหาที่เรียนไม่เป็นไปตามกำหนดไว้ ถ้ามิได้ทำการสอนก็ต้องมีการสอนชดเชยให้แก่นักศึกษา

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ประจำ โดยเห็นว่าความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพราะการศึกษาของโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มีลักษณะของการบรรยายเป็นหลัก โดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในท้องถิ่นและข่าวสารทั่วไปมาร่วมกันอภิปรายซักถามในห้องเรียน เพื่อให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ คิดอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักกฎหมายที่เรียนวินิจฉัยประกอบ

1.4 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์ประจำ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าข้อสอบเน้นเนื้อหาที่สำคัญ เนื่องจากวิชากฎหมายเป็นวิชาที่เนื้อหาค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นมาตราของกฎหมายที่ใช้ประกอบในการวินิจฉัย คำพิพากษาของศาลฎีกา โดยอาจารย์ผู้สอนจะทำการย่อหลักกฎหมาย หรือย่อข้อเท็จ เป็นการสรุปเนื้อหาเพื่อมาอภิปรายพูดคุยกับนักศึกษา ดังนั้นจึงต้องอธิบายถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อออกข้อสอบ หากนักศึกษาตั้งใจฟังเนื้อหาที่บรรยายในชั้นเรียน ก็จะสามารถทำข้อสอบได้อย่างแม่นยำ

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษในการเรียนวิชากฎหมาย

2.1 ด้านเนื้อหา

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่เรียนมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ตามที่ผลของการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระหว่างอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำมีลักษณะเหมือนกันก็เป็นเพราะ การเรียนนิติศาสตร์เป็นวิชาชีพ ดังนั้นการเรียนให้จบก็เป็นสิ่งที่มีความยาก อาจารย์จึงต้องคอยปลูกฝังว่าเมื่อสำเร็จเราจะมีประโยชน์ในด้านวิชาชีพของเราอย่างไร โดยผู้สอนที่เป็นอาจารย์พิเศษ จะเป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่นักศึกษาในการเรียนกฎหมาย

2.2 ด้านผู้สอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านผู้สอนของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนโดยภาพรวม คือ นักศึกษาจะเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนได้ทำการสอนดีอยู่แล้ว เพราะแต่ละท่านที่โปรแกรมวิชาฯ เชิญมาล้วน เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน สามารถอธิบายให้เห็นภาพเสมือนการทำงานจริงได้

2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมากถึงปานกลาง โดยเห็นว่าการชี้แจงบอกจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนมีความชัดเจน ไม่มากนัก เพราะอาจารย์พิเศษอาจมีความเข้าใจในเรื่องการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเรียนวิชานั้น ๆ ได้น้อย จึงอาจหลงลืมไม่ได้แจ้งว่าในวิชาที่สอนต้องเริ่มเรียนเรื่องอะไร เรื่องไหนมีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน

2.4 ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน

เมื่อทำการวิจัยแล้วพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์พิเศษ อยู่ในระดับมาก คือข้อสอบมีความทันสมัยและประสิทธิภาพเน้นเนื้อหาที่สำคัญและการตรวจให้คะแนนมีความยุติธรรม กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนจะออกข้อสอบที่มีความทันสมัย โดยการเอาแนวคำพิพากษาฎีกาของศาล หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาใช้ออกเป็นข้อสอบ

3. เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในการเรียนวิชากฎหมาย

เมื่อพิจารณาถึงผลการวิจัย พบว่านักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีความพึงพอใจต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการเรียนการสอน นั้นหมายความว่า นักศึกษาพึงพอใจอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำใกล้เคียงกัน ไม่ต่างกัน ส่งผลให้การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่านักศึกษามีความชอบในตัวอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำ ทั้งในด้านการสอนและด้านอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่าควรให้อาจารย์พิเศษมีการสอนที่ไม่เร็วจนเกินไป และมีความชัดเจนในเนื้อหา โดยไม่สอนข้ามไปข้ามมาในเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง เพราะนักศึกษาจะเกิดความสับสน และเมื่ออาจารย์พิเศษไม่มาสอน หรือมาสอนล่าช้าควรจะรีบแจ้งนักศึกษาหรือให้มีการสอนชดเชย และควรพิจารณาจ้างอาจารย์พิเศษที่มีเวลาในการสอนให้นักศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อให้นักศึกษาได้รับประโยชน์สูงสุดในการเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัย ดำเนินการทำวิจัย พบข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ในการนำมาปรับปรุงบุคลากรที่เป็นผู้สอนวิชากฎหมายในโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ทั้งในส่วนอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำดังต่อไปนี้ คือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาที่เรียนกับอาจารย์พิเศษนั้น หากอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีงานประจำอยู่แล้ว เช่น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือตำรวจ ฯลฯ โดยผู้สอนอาจมีฐานะส่วนตัวหรือติดราชการ ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สามารถมาสอนได้ตามปกติ หรือมาสอนล่าช้ากว่าปกติ เป็นผลให้นักศึกษาได้เรียนในเวลาน้อยกว่าเดิม หรืออาจไม่ได้เรียนเลย ซึ่งโดยปกติต้องมีการสอนชดเชยหากไม่ได้มาสอน แต่หากมาสอนล่าช้ากว่าปกติ ก็จะทำให้สอนเวลาน้อยกว่าที่ระเบียบของทางมหาวิทยาลัยกำหนด นักศึกษาก็เรียนได้ไม่ครบถ้วนตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ และเมื่อมีการสอนหลายหมู่เรียนติดต่อกัน ก็จะเป็นการเบียดบังเวลาเรียนของนักศึกษาอีกหมู่เรียนหนึ่งด้วย ซึ่งจะเป็นผลเสียแก่นักศึกษา ดังนั้น เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้อย่างครบถ้วนตามเนื้อหาในรายวิชา จึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในการเชิญบุคลากรดังกล่าวมาเป็นอาจารย์พิเศษ ถึงอย่างไรก็ตามหากอาจารย์พิเศษเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิสูง ก็อาจจะทำให้การพิจารณาเชิญบุคลากรดังกล่าวเป็นปัญหาได้

ดังนั้น ผลของการวิจัย เมื่อพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่ออาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ทางโปรแกรมวิชา ตระหนักถึงความสำคัญของอาจารย์พิเศษในการเชิญมาสอนในแต่ละครั้ง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาอย่างสูงสุด โดยทางโปรแกรมวิชา จะพิจารณาจากผลการประเมินของนักศึกษาว่ามีความพึงพอใจในตัวผู้สอนอย่างไร หรือหากมีข้อบกพร่องอย่างใดก็จะดำเนินการแจ้งตัวผู้สอนให้ทราบ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวถ้าหากมี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาภาคปกติ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ตัวแทนที่ได้รับการสุ่มจากนักศึกษาที่มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ชั้นปีที่ 1 - 4 มีความพึงพอใจต่ออาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ในการศึกษากฎหมายที่ไม่แตกต่างกัน สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักศึกษามีความตั้งใจที่จะเรียนในวิชานั้น ๆ โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลของการวิจัยแล้วเห็นว่า ไม่แตกต่างกัน กรณีจึงมีใช้ปัญหาในการเรียนการสอนกฎหมายแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยมีความสงสัยว่า ทำไมนักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ผลการเรียนไม่ดีขึ้นอย่างที่ควร จึงทำให้ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาถึงผลของการเรียนของนักศึกษาต่อไป

ว่า สาเหตุใดที่ทำให้ นักศึกษามีผลการเรียนไม่ดี โดยผู้วิจัยเห็นความสำคัญที่จะดำเนินการทำวิจัยครั้งต่อไปในเรื่อง "ปัญหาของ นักศึกษาโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ที่มีผลต่อการเรียนวิชากฎหมายให้ได้ผลการเรียนที่ดี"

7. เอกสารอ้างอิง

- กุลธรรณัฐ ดีเอื้อ. (2542). การบริการวิชาชีพแก่ชุมชนของวิทยาการอาชีพในจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จำลอง ดิษยวณิช.(2544). จิตวิทยาของความดับทุกข์. เชียงใหม่: บริษัทกลางเวียงการพิมพ์ จำกัด.
- ชาวภัทร มากสกุล. (2544). ความพึงพอใจและความต้องการสารสนเทศในข่าว รามคำแหงของนักศึกษามหาวิทยาลัย รามคำแหง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- นริษา นราศรี. (2544). การศึกษาความพึงพอใจของบทรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ดารณี พานทอง พาลุสุข และสุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ. (2542). ทฤษฎีการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- ประยูร จรรยา (2554). การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนนักศึกษาสาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่อครูผู้สอน ประจำปี การศึกษา 2553. แผนกวิชาประมง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีโสธร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2544). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ
ผ่องใส ถาวรจักร์ และคณะ (2551). ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ต่ออาจารย์ ผู้สอนของวิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีการศึกษา 2550. (รายงานการวิจัย) สำนักวิชาการวิทยาลัยราชพฤกษ์
- พิณ ทองพูน. (2529) ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดใน ภาคใต้. ภาคนิพนธ์ปริญญา ศศ.ม. , สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, สงขลา.
- มาลี จุฑา. (2542). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.
- วนิดา อธิกิจไพบูลย์ (2552) ความพึงพอใจของนักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการสอนของครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ต. บธ.ม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย.
- หลุย จำปาเทศ. (2533) จิตวิทยาการจูงใจ. กรุงเทพฯ: สามัคคีสาส์น.